

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

УДК 352.9:659.3:004.7

Ю. В. Борисенко

аспірант кафедри менеджменту та управління проектами
Дніпропетровського регіонального інституту
державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ПРОЦЕСАХ ФОРМУВАННЯ МЕРЕЖЕВИХ СИСТЕМ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

У статті досліджується вплив соціальних медіа на розвиток публічного управління в Україні. Розглядаються тенденції використання соціальних мереж з метою налагодження конструктивного діалогу між громадянами та місцевою владою. Охарактеризовано можливості використання потенціалу соціальних мереж та мережевих спільнот у процесах формування мережевих систем місцевого розвитку.

Ключові слова: *децентралізація, місцевий розвиток, місцеве самоврядування, місцевий розвиток, орієнтований на громаду, мережева система, мережева спільнота, соціальна мережа, Україна.*

Постановка проблеми. Упродовж останніх років в Україні активізуються процеси, що забезпечують упровадження підходу до місцевого розвитку, орієнтованого на громаду [1]. Підходи до місцевого розвитку за участі громад, що були застосовані та продовжують застосовуватися в Україні як міжнародними, так і урядовими програмами, більше спрямовані на забезпечення участі громадськості у прийнятті рішень стосовно розвитку територій (концепція community-driven development), ніж на забезпечення системного використання ресурсів місцевих вигодонабувачів (територіальної спільноти, місцевого бізнесу, громадських організацій та ін.) для покращення життя місцевої громади (концепція community-based development) [2].

В умовах децентралізації в Україні ситуація змінюється, і ключову роль у реалізації підходу до місцевого розвитку, орієнтованого на громаду, відіграє комплекс мережевих систем, що формується. До таких систем належать, зокрема: мережа агенцій місцевого розвитку, мережа асоціації органів місцевого самоврядування, мережа ресурсних центрів розвитку громад, ме-

режа територіальних проектних офісів, мережа спільнот практики [3]. Розвиток усіх зазначених мереж безпосередньо пов'язаний зі стрімким поширенням в Україні соціальних мереж.

В умовах розвитку інформаційного суспільства та електронної демократії соціальні мережі дедалі більше впливають на глобальний інформаційний простір, а також спричиняють необхідність перегляду ставлення до інформаційного простору та комунікативної активності територіальної громади та місцевої влади [4]. У контексті формування комунікативної активності територіальної громади та влади з використанням соціально-медійних інструментів, виникає необхідність формування підходів до результативного застосування більшої кількості інформаційно-комп'ютерних технологій у публічному управлінні, а також вирішення проблем, пов'язаних із відсутністю науково обґрунтованих підходів до забезпечення місцевого розвитку, орієнтованого на громаду, через реалізацію новітніх форм співробітництва громад, соціальної мобілізації та активізації громад, формування мережевих систем в умовах поширення процесів децентралізації в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Комунікативна активність територіальної громади та місцевої влади в контексті використання соціальних мереж у публічному управлінні стає предметом наукових досліджень у галузі соціології та державного управління. Так, у дисертаційному дослідженні С. Коноплицького «Соціальні аспекти комунікації в мережі Інтернет: феноменологічний аналіз» [5] здійснено комплексний аналіз поняття віртуальності та визначено його вплив на подальший розвиток соціологічної теоретичної думки. Запропоновано модель вивчення комунікації на основі комп'ютерно-опосередкованого спілкування у віртуальному просторі.

У роботах В. Ломако [4; 6] досліджуються аспекти комунікативної активності територіальної громади та муніципалітету в контексті використання соціальних мереж в управлінні містами, зокрема, розкривається зміст комунікативної активності територіальної громади у процесі використання місцевою владою соціальних мереж, класифікуються способи та форми прояву комунікативної активності громади міста в соціальних мережах, характеризується взаємозв'язок тенденцій розвитку соціальних мереж та вплив цих тенденцій на процес формування іміджу міст, визначаються позитивні і негативні сторони використання соціально-медійних інструментів у муніципальному управлінні. Л. Чуприна висвітлює практичні аспекти використання соціальних мереж у формуванні й розвитку громадянського суспільства, зокрема як інструменту реалізації громадських ініціатив [7].

Необхідно також відзначити системне дослідження С. Штурхецького «Комунікативні стратегії в місцевому самоврядуванні України» [8], в якому вирішується науково-практичне завдання щодо теоретичного та методичного обґрунтування концептуальних засад застосування ефективних комунікативних стратегій у місцевому самоврядуванні на рівні територіальної громади.

Спеціальні дослідження реалізуються авторськими колективами Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського. Так, у колективній монографії розглядаються соціальні інформаційні мережі, їх зміст, особливості розвитку в системі соціальних комунікацій сучасності [9]. Досліджуються тенденції їх активізації в сучасній соціальній інформаційній системі, у розбудові вітчизняного комунікативного простору, соціальне й науково-освітнє значення, а також

питання організації безпеки вітчизняного інформаційного простору в умовах стрімкого розвитку електронних інформаційних технологій, зокрема у контексті розвитку соціальних мереж.

Окремі аспекти зазначеної проблематики також розгорнуті у працях В. Пісоцького [10], В. Рудневої [11], О. Третяк [12]. У роботі Т. Гузенко [13] обґрунтовано актуальність зміни парадигми державної комунікативної політики з урахуванням сучасного феномену соціальних мереж, їх ролі у трансформації соціальних змін.

Але питання особливостей формування мережевих систем місцевого розвитку з використанням потенціалу соціальних мереж не було до цього часу предметом спеціальних наукових досліджень.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є вивчення особливостей використання потенціалу соціальних мереж у процесах формування мережевих систем місцевого розвитку.

Виклад основного матеріалу. На думку експертів, на сучасному етапі розвитку суспільства визначальним є те, що до традиційних засобів масової інформації, які утримували домінуючі позиції у сфері інформування громадськості та формування суспільної думки, динамічно долучився ще один сегмент медіа – соціальні мережі, здатні впливати на «інформаційний порядок денний», об'єднувати різноманітні соціальні групи інтернет-користувачів, формувати громадські настрої [13]. Соціальні медіа користуються надзвичайно високим рівнем довіри з боку аудиторії (в середньому у кілька разів більшим, аніж традиційні ЗМІ та реклама). Ця особливість, що випливає з самої їхньої природи, нині активно використовується як у бізнесі (соціалізація брендів), так і в політиці й сфері державного управління (проведення різноманітних інформаційних компаній із широким охопленням аудиторії, формування віртуальних спільнот, фокус-груп та робота з ними, соціалізація онлайн-представництв державних органів та політичних (громадсько-політичних) сил тощо [14].

Україна нині належить до країн-лідерів за темпами впровадження соціальних медіа та сервісів і зростання їх аудиторії [14]. Так само, як інші держави Східної Європи, вона відстає від найрозвиненіших країн приблизно на 3–5 років, і тут так само реалізується типовий «наздоганяючий» сценарій розвитку, в рамках якого, за умови високих темпів проникнення, не спостерігається значущих місцевих особливостей на рівні інновацій, проектів чи послуг.

Можна погодитись із думкою В. Ломако, що використання соціальних мереж з метою налагодження конструктивного діалогу між громадянами та місцевою владою, спільного прийняття рішень, які стосуються місцевого самоврядування та розвитку території, ще не стало поширеною практикою в Україні [4]. Дослідник також вважає, що, враховуючи те, що органи влади беруть участь у формуванні інформаційного національного простору, а також те, що рівень опанування органів влади сучасними інформаційними технологіями, впливає на формування іміджу відповідної територіальної громади і всієї держави, важливо враховувати нові тенденції розвитку інформаційного простору.

Зокрема, протягом останніх років в Україні владою активно використовуються соціальні мережі з метою взаємодії представників місцевої влади зі спільнотами, а також проведення органами влади інформаційно-роз'яснювальної роботи [11]. Але, на думку С. Коноплицького, насправді сторінки в соціальних мережах створюються не для розширення комунікації та діалогу між владою та спільнотами, а задля спілкування з громадою для отримання односторонньої вигоди: щоб отримати підтримку населення на виборах або у вирішенні інших питань [5].

Л. Чуприна вважає, що, з огляду на активну інтеграцію суб'єктів управлінської діяльності в соціальні медіа, перспективною і важливою для розвитку громадянського суспільства в Україні є взаємодія в мережевому середовищі органів державної влади та громадськості [7]. Автор також визначає, що робота державного органу з громадянським сектором формує новий тип взаємодії, змінює культуру, стиль відносин. Також створюється платформа для публікації вимог до влади з боку громадськості, виникає специфічна форма громадського контролю за ефективністю діяльності влади та обміну інформацією із суспільно важливих питань.

Ключовою особливістю соціальних мереж є те, що на базі спілкування в інтернеті створюються об'єднання людей на основі спільних інтересів – «віртуальні спільноти», або «онлайн-спільноти». Саме це створює підґрунтя для використання потенціалу соціальних мереж у процесах формування мережевих систем місцевого розвитку.

Автори монографії [9] визначають серед позитивних рис діяльності «віртуальних спільнот» такі:

- вони надають громадянам можливість належним чином реалізувати своє право на участь в публічному управлінні;

- вони здатні формувати громадянську позицію з тих чи інших суспільно значущих питань;

- вони можуть оперативного реагувати на зміну політико-правових умов;

- спільноти фактично не потребують фінансової підтримки;

- спільноти існують без утворення власної адміністративної вертикалі.

В аналітичній записці Національного інституту стратегічних досліджень «Нові ідентичності» в Україні та світі, підстави формування, концепції, прогнози» визначено, що українське суспільство вже сьогодні достатньо глибоко інтегроване у міжнародні мережеві онлайн-спільноти й вітчизняна аудиторія соціальних медіа збільшується рекордними темпами [14]. У зазначеному документі зазначено, що сучасні інформаційно-комунікаційні технології та принципово нові можливості масової комунікації, що надають інтернет-сервіси Web 2.0 (соціальні медіа), стають дедалі вагомішим чинником впливу на життя і розвиток людства.

Перевагами цього різновиду медіа є небачена раніше оперативність, лабільність, доступність, ємність, а найголовніше – інтерактивність і мережна архітектура, що уможлиблює і навіть стимулює необмежене зростання їхньої аудиторії. Саме соціальні медіа стали самим центром, найпопулярнішою складовою сучасного інтернету, яким у світі користуються нині понад 2 млрд осіб. Більше 60% цих людей є активними користувачами інтерактивних сервісів Web 2.0. Сьогодні зі 100 найбільш відвідуваних сайтів у світі 20 – це класичні соціальні мережі, а 60 тією чи іншою мірою використовують Web 2.0, тобто є соціалізованими. Більше 80% компаній по усьому світі використовують соціальні мережі в роботі [14].

За пропонуванням операціональним визначенням соціальних мереж, їх можна розглядати як технологічні комплекси організації і керування обмінами електронною інформацією між суб'єктами соціальних відносин, які призначені для забезпечення горизонтального спілкування зацікавлених у ньому абонентів, об'єднаних спільними інтересами, інформаційними потребами та навичками спілкування [9]. Таке формулювання дає уявлення про соціальні мережі як:

– організовані і керовані інструменти спілкування на основі використання електронних інформаційних технологій (інтернету);

– мережі соціального спілкування саме одновимірних за характеристиками суб'єктів, тобто спілкування на горизонтальних рівнях організації;

– інформаційні технологічні комплекси, що об'єднують абонентів зі спільними інтересами, потребами та відповідною технічною підготовкою, що нині вже розшаровує учасників інформаційних обмінів [9].

Висновки і пропозиції. За результатами аналізу досвіду розроблення органами місцевого самоврядування на підтримку власної діяльності сторінок у соціальних медіа, можна констатувати, що соціальні мережі є повноцінним майданчиком для ведення діалогу з місцевою громадою, поширення інформаційних повідомлень із метою позиціонування органів місцевого самоврядування в інформаційному просторі та розвитку комунікативної активності територіальної громади та виконавчих органів, що сприятиме становленню позитивного іміджу як місцевої влади, так і самої територіальної громади. Ця складова частина потенціалу соціальних мереж має бути використаною у процесах формування мережевих систем місцевого розвитку разом із можливостями мережевих спільнот. Це зумовлює актуальність подальшого наукового опрацювання зазначеної предметної області з метою вироблення науково обґрунтованих практичних рекомендацій для посадових осіб місцевого самоврядування та представників інститутів громадянського суспільства.

Напрямами подальших досліджень та практичної реалізації результатів дослідження є: вивчення наявних у світі моделей формування мережевих систем місцевого розвитку; розроблення на цьому підґрунті комплексу наукових положень щодо формування мережевих систем місцевого розвитку в Україні; обґрунтування механізму імплементації стандартизованих практик підтримки мережевих систем місцевого розвитку, який реалізується органом місцевого самоврядування через інституціоналізацію необхідних змін у формах, методах, процедурах діяльності на основі впровадження відповідних внутрішніх стандартів.

Список використаної літератури:

1. Борисенко Ю. Сучасний стан та перспективи поширення в Україні підходу до місцевого розвитку, орієнтованого на громаду / Ю. Борисен-

ко // Держ. упр. та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2016. – № 4 (31). – С. 121–128.

2. Місцевий розвиток за участі громади : [монографія] : у 2 т. – Суми : Університетська книга, 2014. – Т. 2: Інституційні та прикладні аспекти управління місцевим розвитком, орієнтованим на громаду / за заг. ред. Ю. Петрушенка, 2014. – 368 с.
3. Борисенко Ю. Мережа територіальних проектних офісів як фактор підвищення результативності управління проектами місцевого розвитку / Ю. Борисенко // Проблеми розвитку публічного управління в Україні : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 15 квітня. 2016 р., м. Львів / за наук. ред. В. Загорського, А. Ліпенцева. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2016. – С. 183–186.
4. Ломако В. Комунікативна активність територіальної громади та муніципалітету в контексті використання соціальних мереж в управлінні містами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://naub.oa.edu.ua/2015/>.
5. Коноплицький С. Соціальні аспекти комунікації в мережі Інтернет: феноменологічний аналіз : автореф. дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.01 / С. Коноплицький. – НАН України ; Інститут соціології. – К., 2007. – 17 с.
6. Ломако В. Соціально-медійні інструменти як засіб взаємодії муніципальної влади з громадськістю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://naub.oa.edu.ua/2015/>.
7. Чуприна Л. Соціальні мережі як інструмент реалізації громадських ініціатив [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nprnbuimviv_2015_41_6
8. Штурхецький С. Комунікативні стратегії в місцевому самоврядуванні України : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.04 / С. Штурхецький. – НАДУ. – К., 2011. – 20 с.
9. Соціальні мережі як чинник розвитку громадянського суспільства : [монографія] / [О. Онищенко, В. Горовий, В. Попик та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. Вернадського. – К., 2013. – 220 с.
10. Пісоцький В. Комунікативна активність територіальної громади в процесі реалізації місцевого самоврядування в Україні / В. Пісоцький // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. праць, Д. : ДРІДУ НАДУ, 2013. – Вип. 4. – С. 240–251.
11. Руднева В. Віртуальна дипломатія: трансформація процесу формування іміджу держав із використанням соціальних мереж / В. Руднева // Науковий вісник Академії муніципального управління. – К., 2013. – Вип. 4. – С. 328–336.
12. Третяк О. Вплив новітніх комунікаційних інтернет-мереж на розвиток публічної сфери політи-

- ки / О. Третяк // Економічний часопис ХХІ. – Д., 2011. – С. 37–39.
13. Гузенко Т. Нові соціальні медіа в контексті зміни парадигми державної комунікативної політики / Т. Гузенко // Публічне управління: теорія та практика. – 2014. – Вип. 4 (25). – С. 152–157.
14. Гнатюк С. Нові ідентичності в Україні та світі: підстави формування, концепції, прогнози: аналіт. записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/534/>.

Борисенко Ю. В. Особенности использования потенциала социальных сетей в процессах формирования сетевых систем местного развития

В статье исследуется влияние социальных медиа на развитие публичного управления в Украине. Рассматриваются тенденции использования социальных сетей для установления конструктивного диалога между гражданами и местными властями. Охарактеризованы возможности использования потенциала социальных сетей и сетевых сообществ в процессах формирования сетевых систем местного развития.

Ключевые слова: децентрализация, местное развитие, местное самоуправление, ориентированное на общину местное развитие, сетевая система, сетевые сообщества, социальная сеть, Украина.

Borysenko Y. V. Features of using the social networks' potential in the local development network systems' formation processes

This paper examines the impact of social media on the development of public administration in Ukraine. Some trends of social networking using for constructive dialogue between citizens and local authorities are considered. The possibilities of using the potential of social networks and online communities in the local development network's formation are characterized.

Key words: community-based local development, decentralization, local government, local development, online communities, network system, social network, Ukraine.